

dr Karina Górską-Rożej
Akademia Sztuki Wojennej

Wpływ nowoczesnych technologii na budowanie odporności na zagrożenia w społecznościach na poziomie lokalnym – podejście społeczno-instytucjonalne

Współczesny świat, w którym przyszło nam egzystować, nacechowany jest niepewnością zdarzeń, zmianami w charakterze zagrożeń, a także problemami o charakterze ekonomicznym, gospodarczym, technologicznym, społecznym, demograficznym, ekologicznym, a także międzynarodowym.

Wydarzenia ostatniej dekady (rozwój pandemii wirusa Sars-Cov-2, kryzys ekonomiczny, kryzys migracyjny, agresja zbrojna Rosji na Ukrainę), ale również bezrefleksyjne dążenie społeczeństw do dobrobytu, rozwój sztucznej inteligencji, przenoszenie życia do świata wirtualnego, spadek poziomu kapitału społecznego powinny wzbudzić w jednostkach, społecznościach lokalnych oraz całym społeczeństwie chęć i poczucie konieczności budowania odporności na wyżej wymienione zagrożenia. Analizując powyższe zasadnym jest twierdzenie, że w dobie tak drastycznych zmian w naszym dotychczasowym funkcjonowaniu należy na nowo uświadomić sobie czym jest bezpieczeństwo, jak istotną jest potrzebą i jak należy egzystować, by nie stwarzać i nie potęgować zagrożeń oraz zachować jego akceptowalny stan¹.

W związku z powyższym należy podkreślić, że w przyszłości kluczową rolę w budowaniu odporności na zagrożenia będą odgrywały nowoczesne technologie. Nowoczesne technologie opierają się na wykorzystaniu innowacyjnych koncepcji, narzędzi i technik, które wykraczają poza tradycyjne podejścia do rozwiązywania problemów. Koncentrują się na wykorzystaniu potencjału nowoczesnych narzędzi, takich jak: sztuczna inteligencja, maszyny uczące się, analiza danych, sieci neuronowe i wielu innych, do tworzenia bardziej efektywnych, zaawansowanych i innowacyjnych rozwiązań w różnych dziedzinach².

¹ S. Davoudi, *Resilience: a bridging concept or a dead end?*, „Planning Theory and Practice”, nr 13(2)/2012, s. 299–307.

² M. du Vall, *Super intelligent society focused on people, or a few words about the idea of society 5.0*, "State and Society", nr 2/2019, s. 12.

W 2023 roku byliśmy świadkami prawdziwej rewolucji w tej dziedzinie - na przykład drastyczny rozwój sztucznej inteligencji. Nowoczesne technologie, które do niedawna były domeną naukowców i specjalistów, dziś stają się narzędziem codziennego użytku milionów ludzi na całym świecie, którzy powoli nie wyobrażają sobie akceptowalnego funkcjonowania bez nich.

Nowoczesne technologie będą pomagały nam podnosić poziom bezpieczeństwa, a także zapewniać ów stan. Warto jednak zastanowić się, czy w niektórych aspektach naszego funkcjonowania nie przecenimy pewnych rozwiązań i nie podążymy w złym kierunku? Dlatego też autorka artykułu podjęła próbę wstępnej analizy wpływu nowoczesnych technologii na budowanie odporności na zagrożenia w społecznościach na poziomie lokalnym w aspekcie społeczno-instytucjonalnym.

Rozważania warto zacząć o wyjaśnienia pojęcia odporność. Termin odporność po raz pierwszy został formalnie użyty w zakresie ekologii (lata 70. XX w.), jako jedno z kryteriów możliwości określonego systemu do akceptacji zmian i kontynuacji sprawnego funkcjonowania³. Pojęcie swoje korzenie posiada także w psychologii, psychiatrii, czy fizyce. Zastosowanie znalazło również w zakresie zarządzania bezpieczeństwem. Już w 2016 r. na szczycie NATO w Warszawie wiele treści poświęcono odporności, jednakże była ona wtedy odnośna tylko i wyłącznie do aspektów typowo logistycznych (tj. zaopatrzenie w energię, zgromadzenie zapasów wody pitnej oraz żywności, ciągłość sprawowania władzy przez rząd, niezakłócone funkcjonowanie służb, zarządzanie przemieszczaniem się ludzi oraz dysponowanie niewrażliwymi na zakłócenia systemami łączności). Autorka w odniesieniu do prowadzonych badań i analiz chce zaznaczyć, że fundamentem przyszłościowego podejścia do budowania odporności na zagrożenia powinno być społeczeństwo – jego świadomość zagrożeń, zachowanie, poczucie odpowiedzialności, umiejętności współpracy. Dopiero po osiągnięciu powyższego będzie możliwe skupienie się na zasobach rzeczowych, informacyjnych i finansowych. Współcześnie odporność to przede wszystkim zwiększanie naszych zdolności adaptacyjnych, aby przetrwać w sytuacjach kryzysowych i niekomfortowych, nie być na nie podatnym. Warto zaznaczyć, że nabywanie odporności to proces skomplikowany, czasochłonny, powolny i holistyczny. Odporność można rozpatrywać w trzech filarach:

³ J. Simme, R. Martin, *The Economic Resilience of Regions: Towards an Evolutionary Approach*, Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, nr 3(1)/2009, s. 27–43.

- odporność na poziomie indywidualnym;
- odporność społeczności lokalnych;
- odporność instytucji państwa.

Należy pamiętać, że chcąc mówić o wysokim poziomie odporności na szczeblu państwowym trzeba zacząć od odpornych społeczności na poziomie lokalnym. Odporność można budować w kilku kluczowych aspektach⁴:

- społecznym;
- fizycznym;
- środowiskowym;
- ekonomicznym;
- instytucjonalnym.

Autorka w swoich badaniach skupia się głównie na aspekcie społecznym i instytucjonalnym twierdząc, że są one od siebie zależne na wielu płaszczyznach. Analizuje zatem takie elementy jak: ludność; edukacja; kapitał społeczny; zdrowie; patologie społeczne; świadomość zagrożeń; zaangażowanie obywatelskie; sprawne i efektywne zarządzanie gminą; kreatywność władz lokalnych; przywództwo; procesy decyzyjne; upowszechnianie wiedzy; rozwój lokalny; współpraca z biznesem i trzecim sektorem.

Odnosząc się do powyższego warto zaznaczyć, że nowoczesne technologie stanowią dla przyszłych pokoleń ogromne szanse, ale tym większe zagrożenie. Do kluczowych szans zaliczyć można przede wszystkim:

1. Internet rzeczy (IoT): umożliwia monitorowanie infrastruktury miejskiej, środowiska naturalnego i innych ważnych czynników w czasie rzeczywistym.
2. Sztuczna inteligencja i technologie autonomiczne umożliwiają zwiększenie bezpieczeństwa ludzi.
3. Systematyczne dostarczanie informacji zapewnia, że służby ratownicze, instytucje miejskie i obywatele zawsze mają aktualne informacje.
4. AI może również pomóc w przewidywaniu trendów społecznych i zachowań ludzi.
5. AI może być używana do analizy dużych zbiorów danych, co pozwala na szybsze i dokładniejsze wnioski niż analizy przeprowadzane przez człowieka.

⁴ K. Górka-Rożej, *Shaping resistance to threats in local communities*, Przegląd Polijny, nr 129/2018, s. 59.

6. Społeczność zyskuje potężną i inteligentną sieć publiczno-prywatną do wykorzystania w przypadku kryzysu.
7. Robotyka wspiera operacje ratownicze i minimalizuje ryzyko dla życia ludzkiego.
8. Inteligentne systemy monitorujące mogą ostrzegać przed zbliżającymi się zagrożeniami.

Z kolei do zagrożeń, bądź też problemów, z którymi będziemy musieli się zmierzyć w ramach omawianego rozwoju zaliczyć trzeba:

1. Potencjalnie istotne rozbieżności między dostarczonymi danymi a rzeczywistą sytuacją.
2. Manipulacja informacją.
3. Nierówny dostęp do różnych zasobów technicznych i technologicznych w społeczeństwie.
4. Wykluczenie mniej zamożnych grup społecznych.
5. Automatyzacja może zmniejszyć zatrudnienie ludzi nawet o 40%.
6. Szum informacyjny.
7. Przeciążenie informacyjne w społeczeństwie (w tym niemożność selekcji informacji).
8. Wyciek poufnych informacji, do których nie każdy powinien mieć dostęp; ryzyko naruszenia prywatności jednostki.
9. Cyberzagrożenia.
10. Mogą wystąpić niebezpieczne sytuacje, jeśli system zostanie zhakowany lub nie będzie działał zgodnie z oczekiwaniami.

Podsumowując należy zaznaczyć, że nowoczesne technologie to element wpisany w ludzką egzystencję. Odnosząc się do budowania odporności na zagrożenia trzeba zgodzić się z faktem, iż w aspekcie ekonomicznym, instytucjonalnym, środowiskowym, związanym z przewidywaniem i niwelowaniem skali występowania zagrożeń o charakterze naturalnym, nowoczesne technologie są niezbędne i niezwykle pomocne. Jednakże w aspekcie społecznym, gdzie podstawą jest wysoki poziom kapitału społecznego oraz relacje międzyludzkie – nowoczesne technologie mogą stwarzać znaczące problemy. Autorka ma na myśli przede wszystkim:

1. Utrata zdolności do współpracy i współdziałania.
2. Starzejące się społeczeństwo – konieczna jest świadomość idei uczenia się przez całe życie.
3. Problemy w relacjach międzyludzkich.

4. Wyobcowanie społeczne.
5. AI nie jest w stanie zrozumieć emocji i potrzeb innych ludzi, co może prowadzić do problemów w komunikacji i współpracy z ludźmi.
6. Choroby społeczne o podłożu psychicznym.
7. Pozbywanie się podejmowania decyzji.
8. Intelktualne lenistwo społeczeństwa.
9. Niezdolność do samodzielnego rozwiązywania problemów.
10. Uzależnienie od urządzeń mobilnych.

Wykorzystanie technologii dla dobra społeczeństwa, efektywne zarządzanie kryzysowe, partycypacja społeczna i dialog stanowią kluczowe elementy w korelacji nowoczesne technologie a budowanie odporności na zagrożenia. Jednakże, konieczne jest świadome podejście do wyzwań i zagrożeń, aby zapewnić, że innowacje technologiczne służą wszystkim członkom społeczności i przyczyniają się do ich wzmocnienia. Wdrażanie regulacji prawnych, zabezpieczeń technologicznych i edukacji na temat ochrony prywatności oraz cyberbezpieczeństwa są niezbędne dla zachowania korzystnego wpływu nowoczesnych technologii na budowanie odporności społecznej.

Bibliografia

1. Davoudi S., *Resilience: a bridging concept or a dead end?*, „Planning Theory and Practice”, nr 13(2)/2012.
2. du Vall M., *Super intelligent society focused on people, or a few words about the idea of society 5.0*, „State and Society”, nr 2/2019.
3. Górska-Rożej K., *Kształowanie odporności na zagrożenia w społecznościach lokalnych*, Przegląd Policyjny, nr 129/2018.
4. Simme J., Martin R., *The Economic Resilience of Regions: Towards an Evolutionary Approach*, Cambridge Journal of Regions, Economy and Society nr 3(1)/2009.